

Familie duurt een mensenleven lang

Alida Groeneveld

In de kamer van Gerrit tref ik neef Peter, diens vrouw en de persoonlijk begeleider. Gerrit, een ernstig meervoudig beperkte man van 85 jaar, is overleden en de uitvaart moet geregeld worden. Na het overlijden van zijn vader heeft neef Peter de zorg voor oom Gerrit op zich genomen. De persoonlijk begeleider weet veel te vertellen. Zij heeft jarenlang voor Gerrit gezorgd en van alles met hem beleefd. Neef Peter en zijn vrouw zitten er stillletjes bij. Zij hebben niet zoveel herinneringen aan Gerrit. Zij belichamen een tijdsbeeld in de zorg voor mensen met een verstandelijke handicap. Gerrit is als zevenjarige uit huis gegaan en de afstand tot de instelling was dermate groot, dat zijn ouders, broer en de na Gerrit geboren zus maar een paar keer per jaar op bezoek kwamen. Bovendien waren er destijds vaste bezoekdagen, waarnaar je je als familie te schikken had. De schaarse contactmomenten hebben ervoor gezorgd dat er nauwelijks een band is opgebouwd, zeker niet met de generatie van neef Peter. Hij wist dat zijn vader een broertje met een beperking had, en daarmee is alles gezegd. De familie van Gerrit bestond uit zijn groepsgenoten en de begeleiding, niet de mensen met wie hij een bloedband deelde.

Hoe anders was het bij Rika, een zestigjarige vrouw die op haar 23e 'uit huis is gegaan', zoals zij het zelf vertelde. Haar broers mochten op bezoek komen wanneer zij maar willen. Een van de drie deed de tuin rond de woning. Toen Rika ziek werd, kwamen haar broers en hun kinderen op ziekenbezoek op haar eigen kamer. Tegen etenstijd konden ze ook een vorkje mee prikken op de groepswoning. Na Rika's overlijden gaven de broers samen met de begeleiding de uitvaart vorm en zo namen zij heel persoonlijk afscheid van haar.

Hoe ogenschijnlijk vanzelfsprekend was het in de jaren vijftig dat je je kind afstond aan de medewerkers van de instelling en genoeg nam met vaste bezoekdagen in een ongezellig kamertje? Wat een verdriet zullen familieleden hebben gehad. Hoe anders is het nu: de familie doet volop mee. Dat varieert van zorginhoudelijke verantwoordelijkheid, samen activiteiten ondernemen en verhalen delen uit de familiegeschiedenis, waardoor de begeleiding iemand beter leert kennen. In zorgjargon heet dit de 'driehoek': bewoner, begeleiding en familie vormen samen een gelijkzijdige driehoek. Begeleiding en familie hebben, ieder vanuit hun eigen achtergrond, een bijdrage te leveren in de zorg. In de huidige krapte van de zorg is de praktische hulp van familie een welkome aanvulling.

Een ideale situatie? Wie zal het zeggen. De insteek vroeger was onthechten: de band tussen ouders en gehandicapt kind moest heel los worden. Nu is de trend anders en dat vraagt ook wat van mensen. Niet ieder familielid kan deze intense betrokkenheid opbrengen: het gezinsleven stond eerder al in het teken van de gehandicapte broer of zus. Het is ook fijn om je vrij te voelen, hoe ongemakkelijk dat soms voelt. Want hoe je het ook wendt of keert: familie duurt een mensenleven lang.

Drs. A. Groeneveld is geestelijk verzorger bij zorginstelling 's Heeren Loo en redactielid van dit tijdschrift. E-mail: alida.groeneveld@sheerenloo.nl.